

Ο ΓΑΜΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙΣ

(ΓΑΜΗΛΙΑ ΕΘΙΜΑ ΕΝ ΓΟΥΔΟΒΑΣΔΑ)

ΥΠΟ

Β. Ι. ΒΗΚΑ φ. φ.

Ἡ περιοχή, ὅπου ἐπιχωριάζουν τὰ περιγραφόμενα γαμήλια ἔθιμα τῶν βλαχοφώνων, εἶναι ἡ περιλαμβάνουσα τὰς ἐπὶ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ ὄροσειρᾶς τῆς Πίνδου νοτιοδυτικῶς τῆς Καλαμπάκας μέχρι τῆς παλαιᾶς μεθορίου γραμμῆς εἴκοσι πέντε κώμας καὶ κωμοπόλεις βλαχοφώνους χωριζομένη δ' ἀπὸ τῶν Χασίων διὰ τῆς δρυοφύτου κοιλάδος τοῦ Πηνειοῦ. Καὶ ἦσαν μὲν ἔτι πλείονα τὰ χωρία ταῦτα, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ, ἔνεκα διαφόρων αἰτίων, ἀπέβαλον τὸ γλωσσικόν των ἰδίωμα, ἀντικαταστήσαντα διὰ τῆς ἑλληνικῆς. Ὡς κέντρον ἔλαβον τὴν Γουδοβάσσαν, χωρίον κείμενον πρὸς δυσμὰς τῆς Καλαμπάκας, ἐξάωρον αὐτῆς ἀπέχον παρὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Πηνειοῦ. Τὰ δ' ἐν αὐτῇ τελούμενα κατὰ τὸν γάμον ἔχων ὑπ' ὄψει, περιγράφω ἀκριβῶς κοινὰ παρὰ πᾶσι τούτοις ἔθιμα ἐν γενικαῖς—ἀν ὄχι ἐν ὄλαις ταῖς λεπτομερεῖαις—γραμμαῖς.

* *

Παρὰ τοῖς βλαχοφώνοις ἡ οἰκογένεια εἶναι πατριαρχική. Τὰ τέκνα συμμορφοῦνται μὲ τὰς συστάσεις τῶν γονέων καὶ εἰς ζητήματα ἀφορῶντα εἰς αὐτὰ ἀποκλειστικῶς. Διὸ καὶ αὐτὰ τὰ τοῦ γάμου οἱ γονεῖς διεθετοῦσιν. Ἀναγκάζονται νέοι καὶ νεάνιδες νὰ συζευχθῶσι πρόσωπα ὅρα τῆς ἀρεσκείας των πολλᾶκις, ὑπέικοντες εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῶν γονέων. Ὁ γάμος θεωρεῖται πρωτίστη κοινωνικὴ ὑποχρέωσις ἀποτελεῖ ἀνάγκην τοῦ βίου, διότι ἐπιθυμοῦσι νὰ εὕρωσι σύντροφον διὰ τὰς ἐργασίας των ἐν τῇ συζύγῳ καὶ βοηθοὺς καὶ ἀνάπαυσιν καὶ περιποίησιν βραδύτερον ἐν τοῖς τέκνοις. Διὰ τοῦτο καὶ νυμφεύονται εἰς νεαρὰν ἡλικίαν: πολλᾶκις καὶ δέκα ἑπτὰ καὶ δέκα ὀκτῶ ἐτῶν εἰς πολὺ δὲ μικροτέραν ἀρραβωνίζονται. Εἴτε λοιπὸν διὰ τὸ μὴ ὄρα

μον τῆς σκέψεως, εἴτε διότι ἐπιδρῶ τὸ περιβάλλον, ὅταν οἱ γονεῦς τοῖς προτείνουσι γάμον, ἐκεῖνοι μειδιῶσιν· σημεῖον ὅτι δέχονται. Τὸ δ' ἄλλα ἀφορῶσιν εἰς τοὺς γονεῖς.

*
**

Αἱ περὶ συνοικεσίου διαπραγματεύσεις μεταξὺ δύο οἴκων εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε διὰ τρίτων προσώπων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον περιορίζονται εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς προικός, ἣν ὀφείλει νὰ συναποκομίση μεθ' ἑαυτῆς ἡ κόρη ὑπανδρευομένη. Συνίσταται δ' ἡ προίξ εἰς χρηματικὸν ποσὸν ἢ εἰς κτήματα (ἀγρούς, ἀμπέλους, λειμῶνας) ἢ εἰς ζῶα (αἰγοπρόβατα, βόας) καὶ εἰς οἰκιακὰ σκευὴ καὶ φορέματα.¹⁾ Μετὰ τὸ πέρας τῶν διαπραγματεύσεων, ἀφοῦ τὰ πάντα συμφωνηθῶσι, προβαίνουσιν εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν δακτυλίων τοῦ ἀρραβῶνος (allăxăscu niăli-le). Γίνεται αὕτη ἄνευ διατυπώσεων, ἀπλουσιάζει ἀνταλλαγὴ ὑπ' ἀντιπροσώπων ἀμφοτέρων τῶν οἴκων. Τὸ πρᾶγμα τηρεῖται ἀπόρητον μέχρις ὅτου μετὰ τινος ἡμέρας κοινοποιηθῆ. Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν δηλοῦν ὅτι τῶν δακτυλίων οἱ οἰκεῖοι τοῦ νεανίου ὀρίζουσιν ἡμέραν τινὰ διὰ τὴν ἐπίσημον ἀνταλλαγὴν καὶ ἀναγνώρισιν αὐτῆς καὶ δηλοῦσι τοῦτο εἰς τοὺς γονεῖς τῆς νεάνιδος. Καὶ οὗτοι μὲν παρασκευάζονται διὰ τὴν εὐπρόσωπον ὑποδοχὴν, ἐκεῖνοι δὲ—πάντες οἱ οἰκεῖοι τοῦ νεανίου καὶ οἱ πλησιαίτατοι συγγενεῖς, αὐτὸς δ' οὐδέποτε—ὀλίγον πρὸ τοῦ δείπνου μεταβαίνουσιν ἐν σώματι εἰς τὴν οἰκίαν τῆς κόρης, ὅπου γίνονται δεκτοὶ μετὰ μεγάλης χαρᾶς. Ἡ μελλοννυμφος εἶναι κρυμμένη· οἱ δὲ οἰκεῖοί της καθίζουσιν τοὺς συμπεθέρους παρὰ τὴν ἐστίαν καὶ ἔνεκα τιμῆς τὸν πατέρα τοῦ νεανίου εἰς τὴν δεξιὰν τῆς ἐστίας γωνίαν (tu andriărta angôně). Εὐθὺς ἀμέσως παρατίθεται τράπεζα παρὰ τὴν ἐστίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας τοποθετοῦσιν τοὺς πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀνταλλαγέντας δακτυλίους, ἐκάτερος δὲ τῶν συμπεθέρων κοσμεῖ τὸν ἑαυτοῦ. Ὁ κόσμος συνίσταται εἰς τὴν ἐξάρτησιν ἀπ' αὐτῶν δι' ἐρυθρᾶς μεταξίνης κλωστῆς νομισμάτων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν, τὰ ὅποια εἶτα προσδέουσι δι' ὁμοίας

¹⁾ Παρὰ τοῖς ἀντιπέραν Χασιώταις ἐπικρατεῖ τὸ ἔθιμον νὰ δίδωσιν οἱ νέοι εἰς τοὺς γονεῖς τῆς νεάνιδος ὡς προῖκα χρηματικὸν ποσὸν ἀνάλογον πρὸς τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ τὴν οἰκογένειαν εἰς ἣν ἀνήκει αὕτη.

κλωστῆς ἐπὶ ἀνθοδέσμης, ὅλα δ' ὁμοῦ προσράπτουσιν ἐπὶ πέπλου μεταξίνου, συνήθως λευκοῦ (γάζα, τσίπα), χρησιμοποιοιμένου βραδύτερον ὑπὸ τῆς νύμφης ὡς καλύμματος τῆς κεφαλῆς. Τὸ ὄλον τοῦτο καλοῦσι πιέλι, ἢ arravanāḥ, συμβολίζει δὲ τὴν μεταξὺ τῶν δύο οἴκων σύνδεσιν.

Ἐπακολουθεῖ ἐπανάληψις τῆς ἀνταλλαγῆς, ὀριστικῆς πλέον, καὶ ἀναγνώρις τοῦ γεγονότος, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀδελφὸς τῆς κόρης, ἢ ἀπὸ τοῦδε ὀνομάζουσι «νύμφην», (mviasta ἢ nymviastē), πυροβολεῖ τρεῖς ἀπὸ τοῦ παραθύρου εἰς τὸν ἀέρα· εἰς τοὺς πυροβολισμοὺς τούτους ἀπαντῶσιν ἔτεροι τρεῖς ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ νέου καὶ μετὰ τούτους, τὶ ἐπακολουθεῖ, πᾶς τις δύναται νὰ συμπεράνη ἀναλογιζόμενος ὅτι κάθε συγγενῆς ἢ φίλος αὐτῶν πρέπει νὰ πυροβολήσῃ, διὰ νὰ ἐκδηλώσῃ οὕτω τὴν χαρὰν τοῦ ἐπὶ τῷ γεγονότι καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πρὸς τοὺς δύο μνηστευθέντας. Οὕτω διευτυπανίσθη τὸ γεγονὸς ἀνὰ τὸ χωρίον — καὶ εἰς τὰ γειτονικὰ ἀκόμη.

Ἐντὸς δὲ τοῦ οἴκου τῆς νύμφης, μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν δακτυλίων, ἐπακολουθεῖ ἀνταλλαγὴ τῶν δώρων. Ἡ μέλλουσα πενθερὰ προσφέρει εἰς τὴν μνηστὴν τοῦ υἱοῦ της διὰ τῆς μητρὸς της, διότι αὕτη ἐξακολουθεῖ νὰ μένη κρυμμένη εἰς τὴν ἄλλην αἴθουσαν, ἕνα πέπλον πρὸς χρῆσίν της, εἶδη καλλωπισμοῦ καὶ ζακχαρωτά. Λαμβάνει δ' ἐκ μέρους αὐτῆς ζεύγη περιποδίων (purpótz, tsírēpe) ἰσάριθμα πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ πλησιεστέρους συγγενεῖς τοῦ μνηστήρος, ἅτινα καὶ διανέμει. Ἐπιφωνήματα χαρᾶς καὶ εὐχαί: «si bāniáztzē» (νὰ ζήσουν) ἐπισφραγίζουσι τὸ γεγονός.

Τὸ δεῖπνον εἶναι ἤδη ἔτοιμον. Ἄλλ' ἡ πενθερὰ (suacra), πρὶν ἢ ἀρχίσῃ νὰ φάγῃ, ἐξάγει ἐκ τινος θύλακος (trástiu) μίαν «κουλλοῦραν» καὶ πλακοῦντα, τὰ ὁποῖα συναπεκόμισεν ἐκ τῆς οἰκίας της, κόπτει αὐτὰ εἰς τεμάχια καὶ λαβοῦσα ἀνα ἕν ἐξ ἑκατέρου, ἀναζητεῖ τὴν μνηστὴν τοῦ υἱοῦ της εἰς τὴν ἄλλην αἴθουσαν καὶ προσφέρει εἰς αὐτὴν ταῦτα, αὕτη δὲ ὑποκλιθεῖσα καὶ ἀσπασθεῖσα τὴν δεξιάν της λαμβάνει αὐτὰ. Ἀρχίζει τὸ δεῖπνον ἤδη (εἰς τὸ ὁποῖον δὲν παρακάθηται ἡ νύμφη), μετὰ τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς νυκτὸς ἐπακολουθεῖ διασκέδασις.

Πολὺ ἀργὰ ἐτοιμάζοτται πλέον πρὸς ἀναχώρησιν. Πρὸ τούτου ὅμως θέλουσι νὰ ἴδωσι καὶ ἀποχαιρετίσωσι τὴν νύμφην, ἥτις μὲ τὸ

ἐρῦθημα τῆς αἰδοῦς εἰς τὰς παρειὰς προσέρχεται δειλὴ καὶ ἀσπάζεται πάντων τὴν δεξιὰν ἀποκομίζουσα ἀφ' ἑκάστου χειροφιλήματος καὶ τὸ σχετικὸν νόμισμα.

Τὴν ὄλην ταύτην προᾶξιν καλοῦσιν «*biāre*» (πόσιν), ὁμοῦ δὲ μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν δακτυλίων «*si vasmate*» (σεβάσματα), ὅπερ ἐπέχει θέσιν συμβολαίου· διότι οὐδέποτε συντάσσουν γαμήλια συμβόλαια, οὔτε προικοσύμφωνα. Εἶναι δ' ὁμως, ὡς πρὸς τοῦτο τοῦλάχιστον, συνεπέστατοι εἰς τὰς ὑποσχέσεις των ταύτας.

Ἄπο τῆς ἐπομένης ἢ μνηστῆ ἔχει καθῆκον ἀπαράβατον νὰ κρύπτεται ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς μέλλοντας πενθερούς της καὶ ἀπὸ πάντας τοὺς συγγενεῖς τοῦ μνηστῆρος μέχρι ἑκτου βαθμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον. Ἐὰν συμβῆ εἰς τὸν δρόμον της ν' ἀντιληφθῆ μακρόθεν τινὰ τούτων καθήμενον ἢ ἐκ τοῦ ἀντιθέτου ἐρχόμενον, ἀλλάσσει διεύθυνσιν καὶ τρέχει πρὸς τὸ ἀντίθετον καὶ ἐν ἧ περιπτώσει ὑποτεθῆ ὅτι εἶχεν ἐργασίαν ἐπέιγουσαν· τρέχουσαν δὲ καταδιώκουσιν καὶ ἂν συμβῆ νὰ τὴν φθάσωσι τῆς ἀρπάζουσι τὸ «μαντῆλι» ἐκ τῆς κεφαλῆς καὶ φεύγουσιν ἀφίνοντες αὐτὴν ἀκάλυπτον. Καὶ λαμβάνει μὲν τοῦτο μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας καὶ μάλιστα μετὰ τι περιεχόμενον· ἀλλὰ «τὶ ἐντροπές! τὶ προσβολές!»

Τοῦτο τὸ δικαίωμα τῆς καταδιώξεως ἔχουσιν ἀναμφήριστον πάντες οἱ συγγενεῖς τοῦ μνηστῆρος της. Τὸ ἔθιμον τοῦτο, ὡς καὶ τὸ τοῦ χειροφιλήματος, ἔχει λάβει τὴν ἀρχὴν, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ τυράνου τῶν Ἰωαννίνων Ἀλῆ πασσᾶ, καθὼς οὗτοι διατείνονται. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν καταδίωξιν, αὕτη εἶναι φυσικὴ συνέπεια τούτου τοῦ ἔθιμου. Διότι μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου δύναται κάπου κάπου νὰ συναντηθῶσιν οἱ μνηστῆρες κατὰ τὸ μακροχρόνιον τῆς μνηστείας διάστημα. Διὰ τοῦτο μετὰ κάθε τρόπον ἐπιδιώκουσι τοιαύτας συναντήσεις, ἀψηφοῦντες καὶ τὰς κακὰς γλώσσας καὶ τὸν κίνδυνον τῆς ἐκ τούτου ἐντροπῆς. Ἄπο τούτου δὲ προῆλθεν, ἵνα καὶ οἱ ἄλλοι συγγενεῖς τοῦ μνηστῆρος καταδιώκουσιν αὐτήν. Ὅσον δ' ἀγοῖον καὶ ἀγεννὲς τυγχάνει, τοσοῦτον ἔχει εἰσχωρήσει εἰς τὴν συνείδησιν αὐτῶν ὥστε οὔτε μνηστεία νὰ μὴ ἐννοῆται χωρὶς κρύψιν, οὔτε νύμφη χωρὶς τὸ χειροφίλημα. Ἐχει καταντήσει δ' ὥστε ἢ μὲν νύμφη κρυπτομένη οὔτω νὰ νομίζεται ὅτι ἐκδηλώνει τὸν σεβασμὸν της πρὸς τοὺς οἰκείους

τοῦ μνηστῆρος, ἐκεῖνοι δ' ἐν τῇ καταδιώξει τὴν πρὸς αὐτὴν πολλὴν ἀγάπην τῶν. Καὶ ταῦτα γίνονται ὄχι προσποιητῶς, ἀλλ' ἐκ πεποιθήσεως ὅτι οὕτω πρέπει νὰ γίνῃ, τοῦτο εἶναι τὸ εὐπρεπές, τὸ δ' ἀντίθετον ἀνάρμοστον. Ἡ ζωηροτέρα θωπευτικὴ φράσις τῆς πενθερᾶς πρὸς αὐτὴν εἶναι ὅτι θὰ τὴν καταδιώξῃ (νὰ ὑ ἀνιῆ). Ἀναγκάζεται λοιπὸν καὶ αὐτή, ἐξερχομένη τῆς οἰκίας της, νὰ λαμβάνῃ προφυλακτικὰ μέτρα, οὐδὲ τολμᾷ νὰ ἐξέλθῃ πρὸς θεᾶν εἰς δημόσιον χορόν, ἂν μὴ πρότερον εὔρῃ τὴν κατάλληλον κρύπτῃν. Ὅταν δέ ποτε παίζουσα μὲ τὰς ὁμηλικᾶς της—πρᾶγμα συνηθέστατον παρ' αὐτοῖς—δὲν ἀντίληφθῇ τὸν μνηστῆρά της ἐρχόμενον, ἂν οὗτος πλησιάσῃ, περικυκλοῦσιν αὐτὴν αἱ φίλαι της καὶ διὰ τῶν ἐσθῆτων καὶ μὲ τὰ σώματά των κρύπτουσιν αὐτὴν, μέχρις ὅτου ἐκεῖνος ἀπομακρυνθῇ.

Οὕτω ἡ νύμφη καθ' ὅλον τῆς μνηστείας τὸ διάστημα θὰ ἔμεινε κρυμμένη, ἀφανὴς μέχρις τῆς ἡμέρας τῶν γάμων τῶν καὶ πολλοὶ συγγενεῖς, ἂν ὄχι καὶ ὁ μνηστῆρ, ὅστις θὰ ἐπεδίωκε πάντοτε συναντήσεις, δὲν θὰ τὴν ἐγνώριζον παντάπασιν, ἂν μάλιστα συνέπιπτε νὰ κατὰγῃται ἐξ ἄλλου ἢ ὁ μνηστῆρ χωρίου. Ἐπενόησαν λοιπὸν τὴν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν, τὴν ὁποῖαν οὗτοι καλοῦσι *scutiare*. Καὶ πρῶτον οἱ γονεῖς τοῦ νέου, προσκαλέσαντες πάντας τοὺς συγγενεῖς τῶν, ἐορτῆν τινα μετὰ τὸ γεῦμα μεταβαίνουνσιν εἰς τῆς νύμφης, ἀφοῦ προειδοποιήσωσι τοὺς οἰκείους της περὶ τούτου. Ἡ μνηστή, ὅπως πάντοτε, μένει κρυμμένη μέχρι τῆς προσκλήσεως της ὑπ' ἐκείνων. Προσέρχεται πρώτη ἡ μικροτέρα της ἀδελφή, ἡ ὁποία εὐχηθεῖσα τὸ «καλῶς ἦλθατε» (*ghine cupusitu*), τοῖς προσφέρει γλυκύσματα. Ἄλλ' αὐτοὶ ἀρνοῦνται νὰ λάβωσιν ἐξ αὐτῶν, ἐπιμόνως δὲ ζητοῦσι νὰ ἐξέλθῃ ἡ νύμφη, ἡ ὁποία τέλος συνοδευομένη ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς της προσέρχεται καὶ ἄφωτος τοῖς προσφέρει τὰ γλυκύσματα· εἰς δὲ τὰς εὐχὰς τῶν εὐχομένων ἀπαντᾷ ἡ παρισταμένη μήτηρ αὐτῆς. Ἀφ' οὗ οὕτως ἀντιπαρέλθῃ πάντας ἀποσύρεται· ἀλλὰ νέα παραγγελία τῆς πενθερᾶς ἢ ἰδιοτροπία οἰουδήποτε προσκεκλημένου «νὰ δώσῃ νερό», «νὰ κερᾶσῃ κρασί» «ν' ἀνάψῃ τὸ τσιγάρο κ. λ. π.», τὴν ἀναγκάζει πολλάκις νὰ παρουσιασθῇ πρὸ αὐτῶν. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐτοιμάζονται πρὸς ἀναχώρησιν· ἀλλὰ πρὸ τούτου αἰτοῦσι τὴν νύμφην διὰ τελευταίαν φορὰν νὰ «τοῖς φιλήσῃ τὸ χέρι», μεθ' ὃ ἀπέρχονται.

Καὶ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν μνηστῆρα νὰ προσέλθῃ. Ἄλλ' οὗτος ἄλλην τινὰ ἑορτὴν συγκαλέσας τοὺς φίλους του καὶ ὁμήλικας ἐπισκέπτεται ἰδιαιτέρως τὴν μνηστῆρὰν του. Ἐπακολουθοῦν τὰ ὅσα ἀνωτέρω περιεγράφησαν· ἀλλ' ὅσα κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην ἐπίσκεψιν γίνονται, γίνονται μετὰ μείζονος ζωηρότητος, ἕκαστος δὲ τῶν προσκεκλημένων φιλοτιμεῖται νὰ φανῇ πλέον εὐάρεστος εἰς τὸν μνηστῆρα προσπαθῶν νὰ κρατήσῃ ἐπιτηδεῖως περισσότερον χρόνον τὴν μνηστῆρὰν του πρὸ αὐτοῦ, δι' ὅπερ καὶ ἐπινοοῦσι διαφόρους τρόπους, εἰς τῶν ὁποίων εἶναι: ἢ πρότασις τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς διὰ νὰ λάβῃ τι ἢ νὰ τοῦ «τὴν φιλήσῃ» ἢ νύμφῃ· αὕτη δὲ οὔτε ν' ἀφήσῃ ὅτι προσφέρει ἐπιτρέπεται οὔτε πρὸς χαιρετισμὸν λαμβάνει. Ἐπιτρέπονται δὲ καὶ οἱ ἀστεῖσμοί, αἱ ὁποιοὶ λέγονται καὶ πράττονται πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν νὰ κάμωσι τὴν νύμφην νὰ γελάσῃ· αὕτη δ' ὅμως ἔξ αἰδοῦς διότι ἴσταται πρὸ τοῦ μνηστῆρός της κάθε ἄλλο ἢ ὄρεξιν πρὸς γέλωτος ἔχει, ἀφοῦ μάλιστα ὁ γέλως θεωρεῖται ὡς ἥττα τῆς πενθερᾶς (τῆς μητρὸς της). Δυνατὸν μετὰ οἰνοποσίαν νὰ στηθῇ χορὸς καὶ τέλος ἐπακολουθεῖ τὸ χειροφίλημα καὶ τὸ φιλοδώρημα τῆς νύμφης. Ἡ τοιαύτη ἐπίσκεψις ἐπαναλαμβάνεται δις καὶ τρις καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μνηστείας ὑπὸ τοῦ μνηστῆρος μὲ τοὺς φίλους του.

Τὴν μεγάλην Πέμπτην τοῦ πρώτου ἔτους ἢ τοῦ τελευταίου ἢ καὶ δις καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μνηστείας ὁ μνηστῆρ στέλλει ὡς δῶρα πρὸς τὴν μνηστῆρὰν διὰ τὸ πάσχα μίαν λαμπάδα λευκὴν καὶ κεκοσμημένην, ζεῦγος ὑποδημάτων, εἶδη τινὰ καλλωπισμοῦ, ἓνα πέπλον καὶ ὀλίγα ζαχαρωτά, τὰ ὁποῖα κομίζει παιδίον δεκαπενταετὲς περίπου ἀργὰ τὴν ἑσπέραν, πρὶν ἢ κρούσῃ ὁ κῶδων τῆς ἐκκλησίας διὰ τὴν ἀγρυπνίαν τῶν Ἀγίων Παθῶν. Ἀντὶ τούτων ἡ νύμφη ἀποστέλλει διὰ τοῦ αὐτοῦ ζεύγῃ περιποδίων ἰσάριθμα πρὸς τοὺς οἰκείους τοῦ μνηστῆρός της. Τὴν ἐπομένην γίνεται ἡ ἐπίδειξις τῶν δώρων πρὸς τὰς συνερχομένους φίλας της. Κατὰ τὴν ἡμέραν δὲ τοῦ Πάσχα τὴν λαμπάδα κρατεῖ ἡ ἀδελφὴ της—ὄχι αὐτὴ.

*
* *

Ἡ διάρκεια τῆς μνηστείας ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλὰς περιστάσεις· πολλάκις δὲ παρατείνεται καὶ ἐπὶ πέντε καὶ ἔξ ὅλα ἔτη· διότι ἢ ὁ

μνηστήρ μνηστευθεὶς θὰ ταξιδεύσῃ πρὶν νυμφευθῆ ἢ ἡ νύμφη δὲν θὰ ἔχῃ ἔτοιμον τὸ «προικιό της», τὸ ὁποῖον ἐτοιμάζει ἰδιοχείρως, ἢ ἡ μνηστή ἢ καὶ ἀμφότεροι εἶναι ἀκατάλληλοι πρὸς γάμον διὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας. Τέλος ὀρίζεται ἡ ἡμέρα τῶν γάμων, ἡ ὁποία θὰ εἶναι πάντοτε Κυριακὴ καὶ κατὰ προτίμησιν—διότι, ὡς λέγουσιν, αἱ νύκτες εἶναι μακραὶ,—φθινοπωρινή. Δύο ἑβδομάδας πρὸ ταύτης μεταβαίνουν εἰς τὴν πλησιεστέραν πόλιν ¹⁾ πρὸς προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων διὰ τοὺς γάμους.

Τὴν δὲ τελευταίαν Τετάρτην ἀργὰ μετὰ τὸ δεῖπνον ἀκούονται τρεῖς πυροβολισμοὶ ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ. Εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς γαμηλίου ἑορτῆς. Πρωτότοκος δὲ καὶ μονογενὴς ἀμφιθαλὴς κόρη «πιάνει τὴν ζύμην» (acátsǎ aluátile) εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ. Εὐθύς ἀμέσως γυναῖκες ἐπὶ τούτῳ συνελθοῦσαι προβαίνουν εἰς τὴν ζύμωσιν τῶν ἀναγκαίων διὰ τοὺς γάμους ἄρτων, τοὺς ὁποίους καλοῦσι «culáci» (κολλίκια, κουλλοῦρες). Εἰς δὲ τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης πᾶσαι αἱ φίλαι καὶ συγγενεῖς συναθροισθεῖσαι ἀναμένουσι τὴν ζύμην, τὴν ὁποίαν συνηθίζουν νὰ στέλλωσιν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ, οἷον εἰ ὡς προειδοποίησιν ὅτι θὰ γίνουν οἱ γάμοι, καὶ μόλις κομισθῆ ἀρχίζουσι τὴν ζύμωσιν, καὶ καθ' ὅλην τὴν νύκτα μὲ γέλωτας καὶ ἄσματα, μὲ χαριεντισμοὺς καὶ φωνὰς ἐξακολουθοῦσι τὴν ἐργασίαν των.

Τὴν ἐπομένην ψήνουσι τοὺς ἄρτους καὶ στέλλονται ἀμφοτέρωθεν προσκλήσεις διὰ τοὺς γάμους εἰς τοὺς ἐξ ἄλλων χωρίων καταγομένους συγγενεῖς των. Ὁ δὲ μελλόγαμβρος ὀρίζει τοὺς ἀδελφοποιητοὺς του (μπράτιμοι, fǎrtatǐ), οἵτινες δύο ὄντες ἔχουσι θέσιν «μπράβων» παρὰ τῷ γαμβρῷ καὶ χρησιμεύουσι διὰ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ γάμου, αἵτινες πᾶσαι πλέον παντὸς ἄλλου τούτους βαρύνουσιν. Ἐκάτερον τούτων συνοδεύει, τὸν μὲν νυμφευμένον, τὸν καὶ σεβαστότερον, «πρεσβύτερον» δὲ μπράτιμον λεγόμενον (ma márle fǎrtátu) ἢ σύζυγός του, τὸν δὲ «νεώτερον» (ma gniclu) μία τις ἀδελφή του, αἱ ὁποῖαι καὶ αὐταὶ καλοῦνται «ἀδελφοποιηταί» (surátile).

Τὴν Παρασκευὴν καὶ τὸ Σάββατον διανέμουσι τὰ προσκλητήρια διὰ τοὺς γάμους καὶ φροντίζουν διὰ τὰ ὄργανα, τὰ ὁποῖα ὡς ἐπὶ τὸ

¹⁾ Πρὸ πάντων εἰς Τρίκαλα, ὅπου γίνεται μεγάλη ἑβδομαδιαία ἀγορὰ (παζάρι).

πλεῖστον εἶναι κλαρίνο, βιολίον καὶ ντέφιον (τύμπανον μὲ ἐν δέρμα). Τὸ δὲ Σάββατον, ἀκριβῶς κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἕξ πυροβολισμοί, ἀνὰ τρεῖς ἕξ ἑκατέρας τῶν οἰκιῶν, ἀναγγέλλουν ὅτι οἱ γάμοι ἀρχίζουσι, καθ' ἣν στιγμὴν ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν ὄργάνων σφάζονται τὰ «ἀρνιά» (talje gnél-li). Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον, εἰς τὸ ὁποῖον παρακάθηνται ὅσοι τῶν συγγενῶν εὐαρεστοῦνται, ἐπακολουθεῖ διασκέδασις καθ' ὅλην τὴν νύκτα εἰς ἀμφοτέρους τοὺς οἴκους.

Τὴν δ' ἐπομένην περὶ ὥραν ἐνάτην πρὸ μεσημβρίας, καθ' ἣν ἔχει τελειώση ἢ λειτουργία, ἀρχίζει ἡ ἰδιαιτέρα πρόσκλησις τῶν συγγενῶν, τὸ κάλεσμα (călisescu) εἰς τοὺς γάμους. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ γαμβροῦ κρατῶν εἰς τὴν δεξιὰν «ταίτσαν» (cǒffa) πολύχρωμον καὶ κοσμημένην μὲ ἄνθη, πλήρη οἴνου καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του (τοῦ γαμβροῦ), συνοδευομένου ὑπὸ τῶν δύο ἀδελφοποιητῶν του κρατούντων ἀνθοδέσμας, περιέρχεται πάντας τοὺς συγγενεῖς ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν καὶ καλεῖ τούτους εἰς τοὺς γάμους προσφέρων εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν μελῶν ἐκάστης συγγενικῆς οἰκογενείας οἶνον ἕκ τῆς ταίτσας· οὗτοι δέ, καίπερ νήστευσι, πίνουσι, καὶ εὐχονται εἰς τὸν γαμβρὸν «νὰ τοῦ ζήση (ἢ νύμφη)». Καὶ ἂν μὲν πῶσιν εἶναι φανερόν ὅτι ὑπόσχονται νὰ τιμήσωσι τοὺς γάμους, ἂν δ' ἀρνηθῶσι, σημαίνει ὅτι ἔχουσι σοβαροὺς λόγους ἐμποδίζοντας αὐτοὺς νὰ προσέλθωσι. Ἐξω δὲ εἰς τὴν αὐλὴν οἱ ὀργανοπαῖκται παίζουσι ἕν ἰδιαίτερον μέλος, τὸ «κάλεσμα» λεγόμενον.

Τοιοῦτῳ τρόπῳ περιέρχεται πάντας τοὺς συγγενεῖς καὶ ὁ ἀδελφὸς τῆς νύμφης, μόνος αὐτός, τῇ συνοδείᾳ τῶν ὄργάνων.

Περὶ τὴν δεκάτην πρὸ μεσημβρίας ἔχουσιν ἔλθῃ πάντες οἱ εὐαρεστούμενοι ἕκ τῶν προσκληθέντων, συναποκομίζοντες ἀπὸ μίαν πίταν καὶ δοχεῖον πλήρες οἴνου, οἱ δὲ πλησιέστατοι συγγενεῖς μάλιστα φέρουσι καὶ ἀπὸ ἕνα «σφακτό». Μετὰ τοῦτο οἱ ἐπὶ τοῦ καλέσματος «πηγαίνουν νὰ πάρουν τὸν νοννὸ» (τὸν παρὰ νυμφον), εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὁποίου ἔχουσι συνέλθῃ πολλοὶ συγγενεῖς καὶ φίλοι του μετὰ πρόσκλησιν διὰ νὰ ἀποτελέσωσι τὴν συνοδείαν του· εἶναι «τὰ παλληκάρια του» (tjónli a nunlui). Μετὰ τὸν διὰ τῶν τσιτσῶν μὲ τὸν παρὰ νυμφον χαιρετισμόν, εἰσάγονται ὑπὸ τῆς συζύγου του (nunna), εἰς ἣν αἴθουσαν καὶ τὰ «παλληκάρια» των παρακάθηνται, ἔνθα τοῖς

προσφέρονται ῥακὶ καὶ ὀπωρικά. Πίνοντες δ' εἰς ὑγιάν τοῦ παρανύμφου τοῦ εὔχονται πάντες «νὰ τοῦ ζήσουν οἱ κουμπάροι»,¹⁾ καθ' ἣν στιγμήν τὰ ὄργανα ᾄδουσι:

Κάτω 'ς τὸ δαφνοπόταμο
κεῖ κάθεται ὁ κῦρ νουνός,
μὲ τετρακόσιους ἄρχοντας
μὲ χίλια παλληκάργια
σὲ πράσινα λειβάδια.
Κερνάει ὁ κῦρ νουνός
μὲ κοῦπες ἀσημένιες
νὰ ζήσουν οἱ κουμπάροι του,
νὰ ζήσουν χρόνους ἑκατό,
ν' ἀσπρίσουν σὰν τὸν Ἐλυμπον.

Μόλις τελειώσῃ τὸ ᾄσμα ἐγείρονται πάντες καὶ προπορευομένων τῶν παρανύμφων ἐκκινουῦσι διὰ τοὺς γάμους, ὅπου γίνονται δεκτοὶ μετὰ μεγάλης χαρᾶς. Εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας ὑποδέχεται αὐτοὺς ὁ κουμπάρος (ὁ πατήρ τοῦ γαμβροῦ). Νουνός καὶ κουμπάρος χαιρετίζουσιν ἀλλήλους καὶ εὔχονται πίνων ἕκαστος ἀπὸ τὴν τσίτσαν τοῦ ἐτέρου «νὰ ζήσουν οἱ κουμπάροι» (τὸ ζεῦγος τῶν μελλονύμφων). Καὶ ὁ μὲν παρανύμφος εἰσέρχεται ἐντὸς καὶ καταλαμβάνει τὴν δεξιὰν παρὰ τὴν ἐστίαν γωνίαν (τιμητικὴ θέσις),²⁾ ὁ δὲ κουμπάρος ὑποδέχεται ἐν ἑκαστον ἀπὸ τὰ «παλληκάργια» τοῦ νουνοῦ.

Ἄφ' οὗ συναθροισθῶσι πάντες καὶ τὰ πάντα εἶναι ἔτοιμα ἐξέρχονται τῆς οἰκίας καὶ ἐτοιμάζονται νὰ μεταβῶσιν εἰς τῆς νύμφης. Πυροβολισμοὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν δίδουσι τὸ σημεῖον τῆς ἐκκινήσεως, ἀφ' ἐτέρου δὲ εἰδοποιουῦσιν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης ὅτι ἔρχονται οἱ συμπέθεροι «νὰ πάρουν τὴν νύμφην» (si liá mniásta). Καθ' ὅλον τὸ μεταξὺ τῶν δύο οἰκιῶν διάστημα ᾄδεται:

Ἕνας πασοῦς διαβαίνει κί' ἄλλος ἔρχεται,
οἰτὰ Τρίκαλα πααίνουν μέσ' 'ς τὸ κασαμπᾶ.³⁾

¹⁾ Οὕτως ὀνομάζει ὁ παρανύμφος, οὗς στεφανώνει ἢ ὁ ἀνάδοχος, ὃν βαπτίζει· οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἀνάπαλιν· διότι οὗτος ὀνομάζεται ὑπ' ἐκείνων «νουνός».

²⁾ Εἰς τινα χωρία, ὡς εἰς τὸ Μπροβίτικον. Κοκλαίους, Μαλακάσιον καὶ ἄλλα, τὸ πρόσωπον τοῦ παρανύμφου εἶναι τόσον σεβαστόν, ὥστε ὁ τι οὗτος διατάσσει πρέπει καὶ νὰ ἐκτελεσθῇ· ὅθεν καὶ ἡ φράσις «τὸ πε ὁ νουνός».

³⁾ Λ. τουρκ. πόλις.

Γυρεύουν τοὺς γιρόντους, τοὺς Τρικαληνοὺς,
 γυρεύουν τοὺς παπᾶδες ἀπ' τὴν Κάστανη, ¹⁾
 γυρεύουν τὸν Δημάκη ἢ ἀπ' τὸν Ἀσπροπόταμο. ²⁾
 Κι' ὁ Δημάκης τρώει καὶ πίνει 'ς τὰ ψηλὰ βουνά . . .

Προχωροῦν τὰ ὄργανα· συμβαδίζει νεανίας μὲ κάνιστρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς περιέχον τὸν «στόλον» τῆς νύμφης. Ἀκολουθεῖ ὁ παράνυμφος μὲ τὰ παλληκάργια του καὶ τελευταῖοι ἔρχονται οἱ ἄλλοι, προηγουμένων πάντοτε τῶν ἀνδρῶν. Οἱ γονεῖς τοῦ γαμβροῦ δὲν πηγαίνουν. Μόλις φθάσωσιν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ἕτεροι πυροβολισμοὶ χαιρετιστήριοι ῥίπτονται ἑκατέρωθεν καὶ μαζί μὲ τούτους βροχὴ κρητῆς διασκορπίζεται ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν ὑπὸ τῶν συγγενῶν γυναικῶν τῆς νύμφης, ἐν ᾧ οἱ οἰκεῖοι τῆς ὑποδέχονται τοὺς συμπεθέρους μὲ τὴν «τίτσιαν» ἀνὰ χεῖρας εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα τῆς κλίμακος ἰστάμενοι. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους εἰς ἄλλην αἵθουσαν ὀδηγοῦσι· τὸν δὲ γαμβρὸν μὲ τοὺς δύο ἀδελφοποιητοὺς του καὶ τὰς περὶ αὐτὸν νεάνιδας εἰσάγουσιν ἀλλαχοῦ. (Τοποθετοῦσι πρὸ τοῦ γαμβροῦ τράπεζαν καὶ ἐπ' αὐτῆς μίαν πίταν, τὴν πίταν τοῦ γαμβροῦ, εἰς τὸ κέντρον τῆς ὁποίας ἐμπηγνύουσι μαχαιρίδιον, παρ' αὐτὸ δὲ «πιάτο μὲ σφογγᾶτα» ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐναποθέτουσι νόμισμα ἀργυροῦν, μίαν δραχμὴν. Ὁ γαμβρὸς ἐγείρεται καὶ μαζί του καὶ πᾶσαι αἱ νεάνιδες, λαμβάνει τὸ ἐγχειρίδιον καὶ χαράσσει τὴν πίταν σταυροειδῶς, καθ' ὃν χρόνον κρατεῖ διὰ τῶν ὀδόντων του τὸ νόμισμα. Εὐθὺς μετὰ τοῦτο ὁ ἕτερος τῶν ἀδελφοποιητῶν ἀρπάζει τὸ μαχαιρίδιον ἐκ τῶν χειρῶν του διὰ νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν οἰκείων τῆς νύμφης, οἱ ὁποῖοι πᾶσαν προσπάθειαν καταβάλλουσι πρὸς τοῦτο, διότι ἀφ' οὗ ἀπαξ ὁ γαμβρὸς ἔκοψε δι' αὐτοῦ θεωρεῖται πλέον κτῆμᾶ του καὶ συναποκομίζει μαζί μὲ τὰ μαχαιροπήρουνα, ἅτινα οὗτος θὰ χρησιμοποιήσῃ. Διὰ τοῦ μαχαιριδίου τούτου ὁ πρεσβύτερος «μπράτιμος» τεμαχίζει τὴν πίταν καὶ προσφέρει εἰς τοὺς παρευρισκομένους ἀπὸ ἐν τεμάχιον, ὁ δὲ νεώτερος μπράτιμος διανέμει τὰ «σφογγᾶτα».)

¹⁾ Ἐν ᾧ ταῦτα ἐνταῦθα γίνονται, κάτω εἰς τὸ ὑπόγειον, ὅπερ εἰς

1) Κωμόπολις δῖωρον τῆς Γουδοβάσδας ἀπέχουσα.

2) Οὕτω καλεῖται ἡ προμνημονευθεῖσα περιοχὴ ἐκ τοῦ ἐκεῖθεν πηγάζοντος Ἀσπροποτάμου (τοῦ Ἀχελφίου).

τοιαύτας περιστάσεις χρησιμοποιεῖται ὡς νυμφικὸς θάλαμος καὶ ὅπου καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ γάμου οὐδεὶς ἀνὴρ, πλὴν τῶν οἰκείων τῆς νύμφης, ἐπιτρέπεται νὰ παραμείνη, ὁ ἀδελφὸς τῆς νύμφης κόπτει «ταῖς τυρόπιτες» (tâlie cǎ chátile). Πρὸς τοῦτο παρὰ τὴν νύμφην τοποθετεῖται τράπεζα καὶ ἐπ' αὐτῆς δύο τυρόπιτες, ἢ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης, καὶ μεταξὺ τούτων ἑτέρα κοινὴ πίτα. Ὁ ἀδελφὸς τῆς νύμφης κόπτει διὰ τῆς δεξιᾶς ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ τὰς τρεῖς ὁμοῦ εἰς δύο ἴσα μέρη· καὶ τὰ ἕξ εἶτα τεμάχια ταῦτα, τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, πάλιν κόπτει διὰ μιᾶς εἰς δώδεκα, ἐνῶ αἱ περὶ τὴν νύμφην καὶ τὴν τράπεζαν συναθροισθεῖσαι νεάνιδες, φίλοι καὶ συγγενεῖς τῆς νύμφης ἄδουσιν τὸ ἕξῃς βλαχοφώνον ᾄσμα:

*La Ghiúla cé,
la cintzi mármare
la chásse kitritsiale
s'duarne fiata singurě,
singurě. chě issusitě.
chě dáda su lǐ ú tzítsia:
— lá scualě-scuale hilia amiá,
ia nu tsǐ paradórgni,
cǎ yinu cúscri li si ti liá.
Sti liá, si nu tǐ'alássě
anámissa di suácǐle.
— Ghine yinu si cupusiáskě.
dúte astiárně tu udě
lu acélu ma búnlú.
Bághě ț mána tu tzépia amiá
si ts' liáǐ cliáia
si scóts yinu dúlciu
si lǎ dáǐ si bǐá . . . .¹⁾*

Τὸ ᾄσμα ἔχει ἦχον παραπονετικόν. ἡ νύμφη σφογγίζει τὰ δά-

1) Μετάφρασις:

Ἐν τῇ Γκιούλα, στὰ πέντε μάρμαρα στὰ ἕξι πετραδάκια, κοιμᾷτ' ἡ κόρη μοναχὴ, μονάχη κι' ἀρραβωνιασμένη. Κ' ἡ μαννα τῆς τὸ ἔλεγε:

«Γιὰ σήκω, σήκω κόρη μου, μὴ μου παρακοιμᾶσαι, γιατί' ἔρχοντ' οἱ συμπεθεροὶ νὰ σὲ πάρουν, νὰ σὲ πάρουν νὰ μὴ σ' ἀφήσουν ἀνάμεσα ἔς ταῖς φίλες σου»

— Καλῶς νὰ λθουν, νὰ κοπιᾶσουν πῆγαινε στρωσε ἔς τὸν ὄντά, ἔς ἐκεῖνον τὸν καινούργιον Βάλε τὸ χέρι στὴ τζέπη μου καὶ πάρε τὰ κλειδιά, νὰ βγάλω κρασί πολὺ γλυκὸ καὶ δώσέ τους νὰ πιούνε . . .

κρούα της καὶ μαζί μὲ αὐτὴν δακρύνουν καὶ οἱ γονεῖς της καὶ αἱ φίλαι της διὰ τὸν μέλλοντα χωρισμόν.

Μετὰ τοῦτο παρατίθεται κοινὸν γεῦμα, κατὰ τὸ ὁποῖον παρακάθηνται πάντες, ὀκλαδὸν καθήμενοι πέριξ ἐπιμήκων τραπεζῶν, εἰς δύο αἰθούσας τοποθετημένων. Μετὰ τὸ γεῦμα, ἐνῶ αἱ τράπεζαι ἐξακολουθοῦν νὰ μένωσιν, ἐπακολουθεῖ ὁ ἐγχώριος «συγκαθιστὸς» λέγόμενος κατὰ ζεύγη χορός, καθ' ὃν χρόνον ἔξω εἰς τὴν αὐλήν, ἢ ἀδελφὴ τῆς νύμφης σύρει τὸν κυκλικὸν ἐκ νεανίδων «τοῦ κόσκινου» λεγόμενον χορὸν (cōriulu a cîrlui).

Περὶ τὴν 3ην ἀπογευματινὴν ὥραν, ὁ γαμβρὸς μὲ τὴν ἀδελφὴν του καὶ τοὺς δύο ἀδελφοποιητοὺς μὲ τοὺς συνοδοὺς των ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ παρανύμφου εἰσέρχεται εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον διὰ νὰ στολίσῃ τὴν νύμφην. Λαμβάνων τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ἐκ τοῦ κανίστρου τὰ ἀποτελοῦντα τὸν στόλον καὶ πλησιάσας τὴν νύμφην ἐναποθέτει πρῶτον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της τὸν κυρίως «στόλον» (funda, fessa, pulcacia) συγκείμενον ἐκ κοσύμβου (toupet) ἐπιχρύσου φέροντος θύσανον ἐκ χρυσοῦ καὶ μετάξης πίπτοντα ἐπὶ τῶν ὤμων· εἶτα ζώνει αὐτὴν δι' ἀργυρᾶς ζώνης καὶ κατόπιν τῆς φορεῖ τὰ ὑποδήματα, ἀφ' οὗ πρῶτον ἀφαιρέσῃ τὰ παλαιὰ της, τὰ ὅποια πολὺ προσέχουσιν οἱ μπράτιμοι νὰ μὴ τοὺς κλέψωσιν οἱ οἰκεῖοί της· καὶ τελευταῖον ῥίπτει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της τὸν λευκὸν νυμφικὸν πέπλον. 1) Προσφέρει δ' εἰς ὄλους τοὺς οἰκεῖους τῆς νύμφης ἀπὸ ἓν ζευγὸς ὑποδημάτων, ὡς γαμήλιον δῶρον.

Ἀφ' οὗ στολισθῆ ἡ νύμφη, ὑποκλίνεται πρὸ τοῦ γαμβροῦ καὶ αὐτὸς ἀσπάζεται τὴν δεξιάν, ὁ δὲ πενθερός του τὸν ῥαπίζει ἐλαφρῶς εἰς τὰς παρειάς εὐχόμενος «νὰ τοῦ ζήσῃ», ἐν ᾧ ἡ πενθερὰ προσφέρει εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς ἀδελφοποιητοὺς του ἀπὸ ἓν μανδήλιον καὶ ἓν ἀνθοδέσμη. Ἐξέρχονται καὶ ἡ θύρα κλείει. Ἦδη πάντες, γαμήλιοι καὶ μὴ, ἀναμένουσι «νὰ ἔβγῃ ἡ νύμφη». Ὁ γαμβρὸς πλησιάζει πρὸς τὴν κεκλεισμένην θύραν· ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ εὐρίσκεται ὁ πενθερὸς τῆς νύμφης μὲ προτεταμένον τὸν πῖλον καὶ μειδιῶν ἀπαγορεύει τὴν ἐξοδὸν τῆς νύμφης. Ὁ γαμβρὸς ῥίπτει ἐντὸς τοῦ πύλου νο-

2) Πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν, καὶ σήμερον δ' εἰς τινα χωρία, ἀντὶ λευκοῦ μετεφύσσοντος ἐρυθρὸν διαφανῆ πέπλον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκάλυπτον τὸ πρόσωπον τῆς νύμφης.

μίσηματ' ἀλλὰ μόνον, ὅταν καὶ ἐκ τρίτου ῥίψη, παραμερίζει καὶ ἡ θύρα ἀνοίγει. Ἡ νύμφη ἀναμένει ὑποβασταζομένη ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς της. Ὁ γαμβρὸς πατῶν ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τείνει τὴν δεξιάν, λαμβάνει τὴν νύμφην ἐκ τῆς χειρὸς καὶ ὀδηγεῖ αὐτὴν ἔξω. Οἱ ὄργανοπαῖχται ἄδουσι, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, τὰ ἑξῆς ἄσματα:

α'. Ἔβγα κόρη ἔς τὴν ἀυλὴν
 γ' ἀποχαιρετίσης
 τὴν μάννα, τὸν πατέρα σου, κι' ὄλους τοὺς συγγενεῖς σου...

β'. — *Τι τ' féxu éu móri múmagni
 de mi' ayunís' di accasǎgni,
 di accássë s' di la vǎtrë?*

— *Ah! nu ti' ayuníi,
 nu ti' ayuníi móri nilia gni
 ah! ti pitrǎcúii, ti pitrecu,
 ah! va ti pitrecn accássë τ,
 accássë τ la vatrë τi.¹⁾*

γ'. *Canda τ xiamu eu móri múmë,
 si nu sburësti cu xénlu,
 kë vá s'ti plǎnipsiáskë
 de va τ liǎ' sdroda di ngássë,
 di ngássë sdi la vǎtrë.²⁾*

δ'. — *Iá stǎτ' vóii cuscri.
 kë nu s'dispártë mviásta,
 di mëssa cu di tátǎ sa, (δὲς)
 di frǎτ' cu di surëri,
 di próτ' cusu rigni,
 nis' di suǎτë, di sura'te.³⁾*

¹⁾ «Τι σοῦκαμα καλὲ μάννα μου καὶ μ' ἔδιωξες ἀπ' τὸ σπίτι μου, ἀπ' τὸ σπίτι μου κι' ἀπ' τὴν παρασιτιά μου; — Ἀχ! δὲν σ' ἔδιωξα, δὲν σ' ἔδιωξα καλὲ κόρη μου μόνον σ' ἔστειλα, σὲ στέλλω, ἔς τὸ σπίτι σου καὶ ἔς τὴν παρασιτιά σου.

²⁾ Ὅταν σοῦ λεγα καλὲ μάννα νὰ μὴ μιλήσης μὲ κείνον τὸν ξένο, γιατί θὰ σὲ πλανέψη καὶ θὰ σοῦ πάρη τὴ χαϊδεμένη ἀπὸ τὸ σπίτι. ἀπὸ τὸ σπίτι κι' ἀπὸ τὴν παρασιτιά...

³⁾ Γιά σταθῆτε συμπεθέροι· δὲ χωρίζεται ἡ νύφη ἀπ' τὴν μάννα. τὸν πατέρα της. ἀπ' ἀδελφούς καὶ ἀδελφές, ἀπ' ἑξαδέλφους πρώτους, οὐτ' ἀπὸ τὲς φιλενάδες της...

Ἡ μήτηρ τῆς κόρης πλησιάζει καὶ προσφέρει εἰς αὐτὴν οἶνον ἐντὸς μικροῦ δοχείου (εἰς φλυτζάνιον συνήθως). Ἡ κόρη λαμβάνει αὐτό, ὑποκλίνεται τρις πρὸ τῆς μητρός της καὶ τρις πρὸ τῆς οἰκίας καὶ στραφεῖσα ἀποτόμως, ὥσει λαβοῦσα σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ φύγη, μὲ τὰ νῶτα ἐστραμμένη πρὸς τὴν οἰκίαν, πίνει ἐκ τοῦ περιεχομένου καὶ περὶ τὸ δοχεῖον μαζὶ μὲ τὸ ὑπολειφθὲν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὴν οἰκίαν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν της· τοῦτο δὲ προσκροῦσαν ἐπὶ τοῦ τοίχου θραύεται. Γονεῖς καὶ κόρη, συγγενεῖς καὶ φίλοι σπογγίζουσι τὰ δάκρυά των. Ἐπακολουθεῖ χειροφίλημα ἀποχαιρετιστήριον ὑπὸ τῆς νύμφης ὅλων τῶν συγγενῶν, ἀντιπροσωπευόντων ταύτην τὴν στιγμὴν τὴν οἰκίαν, ἣν ἐγκαταλείπει, καὶ τέλος ἡ πομπὴ ἐκκινεῖ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου θὰ γίνῃ ἡ στέψις.

Τῆς πομπῆς προηγεῖται ὁ παράνυμφος, ἀκολουθοῦσιν οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων συμβαδίζει καὶ οὗτος ἔχων ἐκατέρωθεν τοὺς δύο ἀδελφοποιητούς, ἔπονται οἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης πάντες, πλὴν τῶν γονέων, καὶ τελευταία, τὴν οὐρὰν τῆς ὅλης πομπῆς ἀποτελοῦσα, ἔρχεται ἡ νύμφη, ὑποβασταζομένη ὑπὸ δύο συγγενῶν της, μὲ βῆμα ἀργὸν θυμίζομενον ὑπὸ τῶν ἤχων τοῦ ἄσματος:

— *Móri vicině cu' ocliu lăiu,*
pliakite si ț' tȃicu imu grăiu.
Θυmsésti cand' iarămu
pri su méri, pri su péri?
miăre aróchě n'adunămu,
cu cústura li tăliămu,
tu phiatu álbu li băgămu,
tu ginu dulciu li muliămu,
gúrě cu gúrě li mănămu,
ilje cu ilje ně durniămu.¹⁾

Ὄταν ἡ πομπὴ φθάσῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰσέρχεται ἐντὸς αὐτῆς πρῶτος ὁ παράνυμφος, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ μὲ τὴν συνοδείαν του, καὶ εἶτα ἡ νύμφη ὑποκλιθεῖσα τρις πρὸ τῆς θύρας, πρὶν

¹⁾ Καλὴ γειτόνισσα μαυρομάτα, σκύψε νὰ σοῦ πῶ μιὰ λέξη: Θυμάσαι, ὅταν ἤμαστε μαζὶ ἀπὸ κάτω ἀπ' ταῖς μηλιές καὶ ταῖς ἀχλαδιές; Μῆλα κόκκινα μαζεῖαμε, τὰ κόβαμε μὲ τὸ μαχαῖρι, στ' ἄσπρο πιάτο τὰ βάζαμε, τὰ βουτούσαμε σὲ γλυκὸ κρασί, στόμα μὲ στόμα τὰ τρώγαμε κι' ἀγκαλιὰ κοιμώμαστε.

εἰσέλθῃ, καὶ τρεῖς ἐντὸς τοῦ ναοῦ, πλησιάζει ὑποβασταζομένη πάντοτε ὑπὸ δύο συγγενῶν της. Ἀφοῦ πρῶτον γίνωσιν οἱ ἐπίσημοι, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, ἀρραβῶνες, ἀρχίζει ἡ στέψις τῶν νεονύμφων, καθ' ἣν παρευρίσκεται, ἐπὶ τούτῳ κληθεῖσα, καὶ ἡ πενθερά (τῆς νύμφης), τῆς ὁποίας ἡ παρουσία εἶναι ἀπαραίτητος, οὐδὲ γίνεται ἡ στέψις, πρὶν αὕτη ἔλθῃ. Ἐξω δὲ τῆς ἐκκλησίας σύρεται χορός.

Τελεσθείσης τῆς στέψεως, οἱ νεόνυμφοι ἀλληλοκρατούμενοι ἐξέρχονται τοῦ ναοῦ καὶ ὁ μὲν νυμφίος χωρεῖ πρὸς τοὺς ἰδικούς του, τὴν δὲ νύμφην παραλαμβάνουσιν αἱ συνοδοὶ της καὶ ἡ πομπὴ προχωρεῖ δι' ἄλλης ὁδοῦ πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, καθ' ἣν τάξιν εἶχον ἔλθῃ. Ὅταν φθάσωσι πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ τραγουδοῦν τὸ ἑξῆς ᾄσμα:

— *Echī uámē, échī afénti,*
kē nī gine nviasta anuástē
 — *Ghine s' ginē, si cupusiaskē*
tu udē lu atsélu ma búnlu,
álbē-álbē ca scāma'nghe
aróchē-aróchē ca méru aróchu. 1)

Καὶ οἱ μὲν συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ προχωροῦσιν ἀνενόχλητοι μόλις δι' ὅμως προβάλουσι οἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης ἐντὸς τῆς αὐλῆς, πυροβολισμοὶ χαιρετίζουσιν τούτους, ἐνῶ ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀφθονος ὡς βροχὴ σκορπίζεται κριθὴ ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ πλέον. Ἡ διασπορὰ αὕτη τῆς κριθῆς, δι' ἧς ὑποδέχονται κυρίως τὸ ζεῦγος τῶν νεονύμφων εἶναι οἶονεὶ ἀλληγορικὴ εὐχὴ αὐξήσεως καὶ πληθύνσεως τοῦ γένους αὐτῶν, νὰ «προκόψουν» ὡς αὕτη ἢ κυρίως ὡς ὁ σῖτος, ἀντὶ τοῦ ὁποίου δι' οἰκονομικοὺς λόγους μεταχειρίζονται κριθήν. 2)

1) Ἐβγα μάνα, ἔβγα πατέρα.
 γιὰτ' ἔρχεται ἡ νύφη μας.
 — Καλῶς ἄς ἔλθῃ, νὰ κοπιᾶσῃ
 στὸν καινούργιο τὸν ὄντᾶ,
 ἄσπρη—ἄσπρη σὰν τὸ βαμπάκι.
 κόκκινη—κόκκινη σὰν μῆλο κόκκινο

2) Κριθὴν ἢ ὄρουζαν ἀναμεμιγμένην μὲ ζαχαρωτὰ διασκορπίζει ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ ὁ παράνυμφος κατὰ τὴν στέψιν.

Οἱ γονεῖς τοῦ γαμβροῦ ὑποδέχονται ἕνα ἕκαστον τῶν συμπεθέρων (buɣtjatzi) μὲ τὴν τοίτισαν ἀνὰ χεῖρας δεχόμενοι τὰς εὐχάς, ὅπως «τοὺς ζήσουν χίλια χρόνια» ἢ «ν' ἀσπρίσουν σὰν τὸν Ἑλυμπο». Ἡ νύμφη πλησιάσασα ὑποκλίνεται τρεῖς πρὸ ἑκατέρου τῶν πενθερῶν τῆς καὶ ἀσπάζεται τὰς δεξιάς των. Λαμβάνουσα δ' εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς προσαγόμενον παιδίον — οἶονεὶ ὡς εὐχὴν περὶ ἀποκτήσεως τέκνων—ἡλικίας μικροτέρας τῶν πέντε ἐτῶν, δίδει εἰς αὐτὸ δύο μῆλα καὶ τοῦτο βαστάζουσα εἰσέρχεται εἰς τὴν νέαν τῆς κατοικίαν ὑποκλιθεῖσα πρῶτον πρὸ τῆς θύρας, ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς ὁποίας ἔχουσιν ἕνα ποθέση σταυροειδῶς πέλεκυν μὲ ὑνίον ὡς σύμβολα τῆς ἰσχύος, τῆς υγείας καὶ τῆς ἐργασίας.

Εὐθὺς ἀμέσως κάτω εἰς τὴν αὐλὴν ὁ πενθερὸς σύρει τὸν περίφημον χορόν του, ἀποτελούμενον ἕκ συγγενῶν μόνον τοῦ γαμβροῦ καὶ εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ τὸν τρίτον γῦρον εἰσάγεται καὶ ἡ νύμφη ὑποβασταζομένη ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς τῆς καὶ τῆς πενθερᾶς, ταύτης ἕκ δεξιῶν ἐκείνης ἐξ ἀριστερῶν, οἶονεὶ ὡς παραδιδομένη εἰς ἐκείνους μετὰ τῶν ὁποίων θὰ ζήσει, εἰς ἐκείνους μετ' ὧν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης θὰ ἀποτελέση μίαν οἰκογένειαν. ¹⁾ Ὁ χορὸς ῥυθμίζεται συμφῶνως μὲ τὸν ἦχον τοῦ ἄσματος:

Ἄγωρος ἀπ' τὴν Συριά,
κόρη ἀπ' τὴν Ἀνατολὴν
πάησαν κι' ἀνταμώθηκαν
μεσ' ἔστο δαφνοπόταμο,
ποῦ ν' οἱ δάφνες οἱ πολλῆς
κ' οἱ δασὲς τριανταφυλλιές.

«Πέρασες, βρὲ νιούτσιε;
πᾶρε τὸ καμάρι σου...

— Δὲν τὸ θέλω θέλω γώ,
δὲν τὸ καταδέχομαι...

— Πέρασες, βρὲ νιούτσιε;
πᾶρε τὰ φλωράκια σου...

— Δὲν τὰ θέλω θέλω γώ,
δὲν τὰ καταδέχομαι.» ²⁾

¹⁾ Ὅτε μετεχειρίζοντο ὡς κάλυμμα τοῦ προσώπου τῆς νύμφης τὸν ἐρυθρὸν πέπλον κατὰ τὸν πέμπτον γῦρον ἀφήρει τοῦτον ὁ πενθερὸς σύρων τὸν χορόν.

²⁾ [Παρεφθαρμένη παραλλαγή κοινοτάτου ἄσματος: Passow ἀρ. 481. Kind.

Μετὰ τὸν πενθερὸν σύρει δευτέρων ὁ παράνυμφος τὸν χορὸν καὶ διαλύεται.

Ἦδη πρὸ τοῦ δεῖπνου ἔχουσι συναθροισθῆ πάντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, πλὴν τῶν γονέων τῆς νύμφης καὶ τῶν παράνυμφων, τοὺς ὁποίους καλοῦσιν ἐκ νέου ἐν ἤχοις ὀργάνων. Μετὰ τοῦτο ἐπακολουθεῖ τὸ δεῖπνον καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον παννύχιος διασκέδασις. Πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ὁ χορὸς, οἱ ὀργανοπαῖκται «παίρνουν τὸ νουμπέτι» τοῦ πενθεροῦ μὲ τὸ ἄσμα:

Ἀνάθεμά σας γέροντες, (ναί! σεῖς) γερόντοι Ῥαφανιώτες,
μὲ τὰ χαριὰ ποῦ σιέλνατε 'ς τὸν καπετὰν Τασιούλα:
«Τασιούλα, τί μᾶς ἄργησες νὰ ρηῆς νὰ προσκυνήσῃς;
θὰ σοῦ χαλάσουν τὸν ὕγιό. . .

— Δὲν μ' ἄφηναν τὰ κροῦὰ νερὰ καὶ τὰ παχιά κριάρια. . .

— Τί λέει, τί λέει ὁ ἄτιμος! τί λέει ὁ μπεζιβέγκης!

ἀδράξτε τον καὶ φέρτε τον ἐδῶ. . . ¹⁾

Ἐκτὸς τοῦ πενθεροῦ καὶ ἄλλος, ὅστις δὲν ἔχη ὄρεξιν νὰ χορεύσῃ — διότι θεωροῦνται ὑποχρεωμένοι πρὸς τοῦτο — δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑποχρέωσίν του ταύτην μὲ τὸ «νουμπέτι» κολλῶν εἰς τὸ μέτωπον ἑνὸς ὀργανοπαϊκτοῦ δραχμὴν. Ἔτερον ἄσμα σύνηθες διὰ «νουμπέτι» εἶναι καὶ τό:

Τὰ παλληκάργια τὰ καλὰ συντρόφοι τὰ σκοτώνουν
χωρὶς κανένα φταιξιμο, χωρὶς καμιά αἰτία.

Ἦ τὸ σταυροδρομί κοίτονται κορμὰ χωρὶς κεφάλια,

κι' ὄλοι οἱ διαβάτες τὰ ὄρωτῶν:

«Κορμὰ ποῦ ν' τὰ κεφάλια σας, κορμὰ ποῦ ν' τὰ ῥοματά σας;

— Ἄς ὄψεται ὁ ἀρχηγὸς ὁ καπετὰν Βασδέκης, (ἢ ὁ ἄτιμος Β.)
ποῦ πῆγε καὶ μᾶς πρόδωκε 'ς ἕναν πασοιά σιὸ Βῶλο.»

Anthologie 1861 σ. 86,15. Κανελλάκη Χιακὰ ἀνάλεκτα 13,9 (Χίου). Σταματιάδων Σαμιακὰ Ε' 513-4. (Σάμου). Μακεδον. ἡμερολόγ. 1910 Γ' 154 (Σιατιστής). Πανδώρα ΙΕ' σ. 257 (Κερασσοῦντος). Σάββα Ἰωαννίδου Ἱστορία Τραπεζοῦντος σ. 276-7 (Τραπεζοῦντος). — Ἐτέρα γαμήλιος ἐπίσης παραλλαγή τῶν βλαχοφώνων τῆς Βλάτσης ἐδημοσιεύθη ἐν Μακεδον. ἡμερολογ. 1912 Ε' 222. — Σ. τ. Δ.]

¹⁾ [Κλέφτικον τραγούδι τοῦ ὁποίου πληρεστεράς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Passow ἀρ. 67. Χασιώτιον Συλλογ. τῶν κατὰ τὴν Ἠπειρον δημ. ἄσμ. σ. 107 28. — Σ. τ. Δ.]

Μετὰ τοῦτο χορεύουσιν πρῶτοι οἱ παράνυμφοι καὶ ἀμέσως μετὰ τούτους τὸ ζευγος τῶν νεονύμφων, πρῶτην ἤδη φορὰν τόσον οἰκείως πλησιάσαντες ἀλλήλους, ὑπὸ τοὺς ἤχους τοῦ ἄσματος ὀυθμίζοντας «συγκαθιστόν» χορὸν τό:

*Βιργινάδα ποῦ κοιμᾶσαι
 'σὲ καινούργιο περιβόλι,
 'σὲ βασιλικὸ ἀμπέλι,
 ποῦ κάνει τὰ σταφύλια μαῦρα,
 τὸ κρασὶ πικρὸ ναι, φαρμάκι
 νὰ τὸ πιοῦν τὰ παλληκάρια
 νὰ σκανιάσουν τὰ κορίτσια.*

Τὸ ἄσμα ἀλλάσσει καὶ οἱ νεόνυμφοι ὑποβασταζόμενοι ὁ ἕτερος ὑπὸ τοῦ ἐτέρου χορεύουσιν ἐναλλάξ κοινὸν χορὸν, καθ' ἣν στιγμὴν ἄδεται:

*Βλαχοῦλα ν ἐρροβόλαγε ν ἀπὸ ψηλὴ ζαχοῦλα,
 ἔχει 'ς τὰ ῥοῦχα της δροσιὰ καὶ 'στὰ μαλλιά της μόσκο.
 (Βλαχοῦλα Βλαχοκόρη μου!)*

*Τσομπᾶνος τὴν ἀγνάντευε ν ἀπὸ ψηλὴ ζαχοῦλα·
 «Βλαχοῦλα ποῦθεν ἔρχεσαι κι' ἀπ' ποῦθε κατεβαίνεις;
 Βλαχοῦλα μου ἔλα δῶ κοντὰ νὰ φᾶμε καὶ νὰ πιοῦμε,
 καὶ 'ς τὸ βασιλεμα τοῦ ἡλιοῦ νὰ σὲ γλυκοφιλήσω.»*

Μετὰ τοὺς νεονύμφους ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον χορεύουσι πάντες οἱ προσκεκλημένοι κατὰ ζεύγη.

Τὴν ἐπομένην δύο ὥρας περίπου μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἀρχίζει ἡ ἀποχώρησις τῶν προσκεκλημένων. Πρῶτος πάντων φεύγει ὁ παράνυμφος μετὰ τὴν συνοδείαν του, τὸν ὁποῖον ἡ μὲν νύμφη ἀποχειριεῖται διὰ χειροφιλήματος, ὡς καὶ πάντας τοὺς περὶ αὐτόν, ὁ δὲ κομπάρος (ὁ γαμβρὸς) συνοδεύει μέχρι τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ὅπου καὶ προγενυματίζει μετὰ τοὺς ἀδελφοποιητοὺς του. Τοὺς δ' ἄλλους ἀπερχομένους μόνη ἡ νύμφη προπέμπει διὰ χειροφιλήματος.

Δὲν ἔχει διαλυθῆ ἀκόμη ὁ γάμος καὶ φαίνονται ἐρχόμενοι οἱ οἰκεῖοι τῆς νύμφης κομίζοντες τὴν προῖκά της, τὴν ὁποίαν ὑπὸ τοὺς κρότους τῶν ὄπλων παραδίδουσιν εἰς τὸν πενθερόν, ὅστις καὶ φιλοδωρεῖ αὐτούς.

Εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἡ νύμφη ὀδηγεῖται εἰς τὴν κρήνην ὑπὸ τῆς πενθερᾶς της, ἀκολουθοῦσι δ' ὅμως καὶ ὁ γαμβρὸς, οἱ δύο ἀδελφοποιητοὶ μετὰ τοὺς συνοδοὺς των καὶ ὅσοι ἐκ τῶν ἄλλων θέλουσιν. Ἐκεῖ δὲ

καθ' ἦν στιγμήν τὸ ἀγγεῖον ὑπὸ τὸν κρουνὸν πληροῦται ὕδατος, παί-
ζουσι μὲ τὰ ὄργανα, αἱ δὲ περιστοιχίζουσαι τὴν νύμφην νεάνιδες τρα-
γουδοῦν τὸ ἐπόμενον:

- *Fiatě, mori fiatě,
ti ti ngátchě měta.*
— *Mumia nu mi ngátche,
ni s' cívá gnĭ adárě,
momon mi pitriate
s' liáu apě aratse
tu livětz' vértzi.¹⁾*

Συγχρόνως δὲ τότε ἡ νύμφη διασκορπίζει νομίσματα ὑπὲρ τὰς κεφα-
λὰς τῶν ἀναμενόντων παιδιῶν. Πληρωθέντος τοῦ ἀγγείου, ἡ νύμφη φεύ-
γει λαβοῦσα τοῦτο καὶ κομίζει τὸ ὕδωρ εἰς τὸν πενθερόν, ἔξ οὗ αὐτὸς
πρῶτος πίνει. Καὶ οὕτως ὁ γάμος διαλύεται. Εἰς τοὺς ἀπελθόντας συγ-
γενεῖς ἡ πενθερὰ προσέφερεν ἕκ μέρους τῆς νύμφης ἀνά ἓν ζεῦγος
περιποδίον.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ ^{**} νύμφη ἔχει καθῆκον ἐπὶ ἓν ἔτος
«νά φιλήσῃ τὸ χέρι» παντός, τὸν ὁποῖον πρώτην φορὰν μετὰ τὸν
γάμον ἀπαντᾷ. Τὴν τρίτην ἀπὸ τῶν γάμων ἡμέραν οἱ νεόνυμφοι
γευματίζουσι παρὰ τῇ οἰκογενεῖα τῆς νύμφης (la clĭmare), ὅπου αὕτη
κόπτει τὴν πίταν, καθ' ὃν τρόπον κατὰ τὸν γάμον ἔκοψεν αὐτὴν ὁ
γαμβρός, ἀλλ' ἀφ' οὗ ὑποκλιθῆ πρώτην αὕτη καὶ ἀσπασθῆ τὴν δεξιὰν
τῶν δαιτυμόνων. Θεωροῦνται δ' ὑποχρεωμένοι πάντες οἱ συγγενεῖς
ἀμφοτέρων τῶν νεόνυμφων νὰ προσκαλέσωσιν εἰς γεῦμα ἢ εἰς δεῖπνον
τὴν νύμφην, ἡ ὁποία προσέρχεται συνοδευομένη μόνον ὑπὸ τῆς πεν-
θερᾶς πάντοτε. Ἀπὸ δὲ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων ἐπιστρέ-
φει ἡ νύμφη εἰς τοὺς γονεῖς τῆς, ὅπου καὶ παραμένει τὰς τρεῖς
ταύτας ἡμέρας, καθ' ἃς ἀπαγορεύεται, οὐ μόνον πᾶσα συνάντησις
οἰαδήποτε, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς νὰ βλέπωσιν ἀλλήλους οἱ νεόνυμφοι διότι
«θὰ κάμουν τὰ παιδιὰ των μαῦρα».

¹⁾ «Κόρη, καλὴ κόρη ποῦ σὲ μαλὼν ἢ μάμμα σου. — Ἡ μάμμα μου δὲν μὲ
μαλώνει· οὐδ' ἄλλο τίποτε μοῦ κάνει. Μόνον μὲ στέλλει γιὰ νερό, νὰ πάρω
δροσερό, 'σὲ πράσινα λιβάδια.»